

Broj: I-RP-1-29/12

Datum: 17.12.2012.

Novi Sad

Centar za socijalni rad Bač

Predmet: mišljenje

Pokrajinski ombudsman se po pozivu Pokrajinskog sekretarijata za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova uključio u razgovore i pronalaženje rešenja za probleme nastale u porodici H. Nakon inicijalnih razgovora i sastanka Pokrajinski ombudsman je pokrenuo postupak po službenoj dužnosti o postupanju institucija tokom rada sa porodicom H.-D.

Na osnovu dostavljenih podataka i prikupljenih informacija smo utvrdili da se D. D. prvi put obratila Centru za socijalni rad 15.11.2010. godine od kada je Centar uključen u rešavanje nastalih problema u ovoj porodici. U izveštaju koji ste dostavili Pokrajinskom ombudsmanu opisali ste postupanje i mere koje je Centar preduzimao, ukazali na mišljenje i dali zaključke Centra.

U izveštaju se, između ostalog, navodi da je D. D. samoinicijativno boravila van porodičnog doma, da ste kod nje primetili vrlo izraženu potrebu za naklonošću, te da joj je sadašnji partner čovek sa kojim je odlazila na žurke, ostavljajući dete. Navodite i da ste procenjivali samo roditeljske podobnosti I. H. i zaključili da je adekvatan staratelj, bez psihopatoloških iskakanja i indikacija, te da prepoznaje i zadovoljava detetove potrebe, kao i da je saradivao sa Centrom. Značajan deo izveštaja je posvećen opisu ponašanja D. D. i stavovima Centra prema njoj, iako je naglašeno da ste procenjivali isključivo roditeljsku podobnost I. H. Navodi koji se odnose na D. D. su uglavnom negativni. Ističu se propusti i greške koje je činila na osnovu čega se stiče utisak da je to od presudnog uticaja na postupanje i odnos Centra prema njoj, a unapred formirani i zadržani negativni stavovi mogu umnogome da utiču na profesionalnost. U izveštaju se navodi da je D. D. prijavljivala nasilje u porodici u Hrvatskoj, da je boravila u Sigurnoj kući, dok se u zaključku navodi da je bila žrtva nasilja, ali **prvenstveno** u primarnoj porodici. U izveštaju se navodi da D. nije prijavljivala nasilje supruga prema njoj, niti da je Centar u komunikaciji između supružnika mogao da registruje nasilje, nego da se radi o nesporazumu u komunikaciji, a Centar se tokom njenog lečenja interesovao za nju o čemu je izveštavao I. Istovremeno, u izveštaju Policijskoj upravi Novi Sad iznet je zaključak da njihov partnerski odnos kvalifikujete kao konfliktna odnos dve osobe jednake moći zbog toga što nema jasnih pokazatelja o tome ko je žrtva, a ko nasilnik, nego da je njihova zajednička ćerka Č. žrtva međupartnerskih sukoba. Navodite i to da su intervencije Centra doprinele razvoju dijaloga između partnera/roditelja i da ste nepristrasnost i profesionalnost obezbeđivali tako što ste supružnicima omogućavali vreme za razgovor.

Napominjemo da je nasilje nad ženama jedan od najčešćih i najtežih vidova kršenja ljudskih prava i jasna je potvrda neravnopravnosti žena i muškaraca. Nasilje nad ženama ili zlostavljanje podrazumeva svako ponašanje ili radnju učinjenu protiv ženine volje, a koje je ugrožava psihički, fizički, seksualno, ekonomski ili ugrožava njeno

spokojstvo. Nasilje u partnerskom odnosu podrazumeva postojanje razlike u moćima, odnosu zavisnosti, strahu i sigurnosti/bezbednosti. U situacijama nasilja odgovornost za nasilje je uvek na onome ko čini nasilje, bez obzira na okolnosti koje mogu biti faktori podsticaja.

Pri proceni da li u partnerskom odnosu postoji nasilje ili ne, stručnjaci moraju da koriste sve metode stručnog rada kako bi utvrdili postojanje i intenzitet nasilja. Nepostojanje jasnih naznaka, izričite izjave žrtve nasilja ili drugog konkretnog dokaza ne može da predstavlja osnov za donošenje zaključka da do nasilja nije došlo, u bližoj ili daljoj prošlosti. Činjenice, posredni ili neposredni dokazi mogu da predstavljaju naznaku da se radi o partnerskom/porodičnom nasilju. Identifikovanje nasilja je ključno za odgovarajući rad i pristup porodici, te stručnjaci i stručnjakinje moraju poštovati principe delovanja i uz pravilnu komunikaciju, bez osuđivanja i empatično, istražiti eventualno postojanje nasilja, bilo da ono i dalje traje ili da se dešavalo u prošlosti. Posledice nasilja po žrtvu su zdravstvene (stres, psihosomatski simptomi) i psihičke (napetost, nemir, strah, zloupotreba alkohola i droga), i moraju se ozbiljno shvatiti.

Pokrajinski ombudsman smatra da je veoma važno da Centar za socijalni rad u radu sa porodicama posmatra svakog člana pojedinačno, ali i celu porodicu kao zajednicu, te ćemo dati naše mišljenje o postupanju Centra prema D. D., bez analize ostalih odnosa i probleme u porodici, bez želje da umanjimo važnost rada sa decom i ostalim članovima šire porodice D.-H. Iako smo obavešteni o tome kako se odvijaju sudski postupci, smatramo da je neophodno da Centru ukažemo na uočene propuste.

Uočili smo da je Centar tokom rada sa porodicom D. dolazio do novih saznanja i informacija, ali nije došlo do promene rada i prilagođavanja novim situacijama. Zadržan je stav koji je zauzet na početku iako su naknadni navodi stranaka ukazivali na izuzetnu disfunkcionalnost, zanemarivanje, nasilje, a postojeće mere i mehanizmi Centra nisu davali rezultate. U načinu opisivanja stranaka i preduzetih mera primetan je veliki uticaj predrasuda zaposlenih u Centru koji su radili na slučaju, a nedovoljno prisustvo stručnosti i objektivnosti. U radu Centra za socijalni rad Bač su uočene nepravilnosti, različito postupanje i odnos prema žrtvama nasilja u porodici, zanemarivanje porodičnih prilika i osuđujući stav prema žrtvi nasilja u porodici.

Podsećamo vas da Krivični zakonik ("Sl. glasnik RS", br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009 i 111/2009) utvrđuje krivično delo nasilja u porodici i kazne za nasilnike koje se izriču u sudskom postupku. Porodični zakon ("Sl. glasnik RS", br. 18/2005 i 72/2011 - dr. zakon) propisuje krug lica koji se smatraju članovima porodice i kojima će zaštita biti pružena po ovom Zakonu, kao i određene obaveze organa starateljstva i ovlašćenja suda koja treba imati u vidu prilikom rada sa žrtvama nasilja, nasilnicima i članovima porodice.

Član 60. stav 3. Porodičnog zakona kaže da sud može doneti odluku o odvajanju deteta od roditelja ako postoje razlozi da se roditelj potpuno ili delimično liši roditeljskog prava ili u slučaju nasilja u porodici.

Član 61. stav 3. Porodičnog zakona kaže da sud može doneti odluku o ograničavanju prava deteta da održava lične odnose sa roditeljem sa kojim ne živi ako postoje razlozi da se taj roditelj potpuno ili delimično liši roditeljskog prava ili u slučaju nasilja u porodici.

Član 284. stav 2. Porodičnog zakona kaže da tužbu za određivanje mere zaštite od nasilja u porodici, kao i za produženje mere zaštite od nasilja u porodici, mogu podneti

član porodice prema kome je nasilje izvršeno, njegov zakonski zastupnik, javni tužilac i organ starateljstva.

Član 289. stav 2. Porodičnog zakona kaže da je organ starateljstva dužan da vodi evidenciju i dokumentaciju, kako o licima prema kojima je nasilje izvršeno, tako i o licima protiv kojih je određena mera zaštite.

Zakon o socijalnoj zaštiti („Službeni glasnik RS“, broj 24/2011) uređuje socijalnu zaštitu kao organizovanu društvenu delatnost od javnog interesa čiji je cilj pružanje pomoći i osnaživanje pojedinaca i porodica za samostalan i produktivan život u društvu, kao i sprečavanje nastajanja i otklanjanje posledica socijalne isključenosti i koja, između ostalog, ima za cilj da predupredi zlostavljanje, zanemarivanje ili eksploataciju, odnosno otkloni njihove posledice.

Član 5. Zakona o socijalnoj zaštiti definiše usluge socijalne zaštite kao aktivnosti pružanja podrške i pomoći pojedincu i porodici radi poboljšanja, odnosno očuvanja kvaliteta života, otklanjanja ili ublažavanja rizika nepovoljnih životnih okolnosti, kao i stvaranje mogućnosti da samostalno žive u društvu.

Član 29. Zakona o socijalnoj zaštiti garantuje blagovremenost socijalne zaštite koja se ostvaruje na način koji obezbeđuje pravovremeno uočavanje potreba korisnika i pružanje usluga radi sprečavanja nastanka i razvoja stanja koja ugrožavaju bezbednost i zadovoljavanje životnih potreba i ometaju uključivanje u društvo i to, ne samo kada sud zatraži izveštaj ili nalaz.

Član 40. Zakona u usluge socijalne zaštite ubraja i:

1) usluge procene i planiranja - procena stanja, potreba, snaga i rizika korisnika i drugih značajnih osoba u njegovom okruženju; procena staratelja, hranitelja i usvojitelja; izrada individualnog ili porodičnog plana pružanja usluga i mera pravne zaštite i drugih procena i planova;

2) savetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge - intenzivne usluge podrške porodici koja je u krizi; savetovanje i podrška roditelja, hranitelja i usvojitelja; podrška porodici koja se stara o svom detetu ili odraslom članu porodice sa smetnjama u razvoju; održavanje porodičnih odnosa i ponovno spajanje porodice; savetovanje i podrška u slučajevima nasilja; porodična terapija; medijacija; SOS telefoni; aktivacija i druge savetodavne i edukativne usluge i aktivnosti.

U članu 41. Zakona maloletno lice je posebno istaknuto kao korisnik prava i usluga socijalne zaštite ako postoji opasnost da će postati žrtva ili ako jeste žrtva zlostavljanja, zanemarivanja, nasilja i eksploatacije, odnosno ako su mu fizičko, psihičko ili emocionalno blagostanje i razvoj ugroženi delovanjem ili propustima roditelja, staratelja ili druge osobe koja se o njemu neposredno stara. Punoletno lice od navršениh 26 do navršениh 65 godina i punoletno lice starije od 65 godina jeste korisnik kada je njegovo blagostanje, bezbednost i produktivan život u društvu ugrožen rizicima usled starosti, invaliditeta, bolesti, porodičnih i drugih životnih okolnosti, a naročito ako postoji opasnost da će postati žrtva ili ako jeste žrtva samozanemarivanja, zanemarivanja, zlostavljanja, eksploatacije i nasilja u porodici.

Članom 144. stav 1. Zakona je predviđeno da stručni radnici i stručni saradnici u socijalnoj zaštiti imaju pravo i dužnost da u toku profesionalnog rada stalno prate razvoj nauke i struke i da se stručno usavršavaju radi održavanja i unapređivanja profesionalnih kompetencija i kvaliteta stručnog rada.

Pravilnikom o organizaciji, normativima i standardima rada centra za socijalni rad ("Sl. glasnik RS", br. 59/2008, 37/2010, 39/2011 i 1/2012) je posebno regulisana prevencija. U članu 9. Pravilnika stoji da je centar je dužan da razvija preventivne programe koji doprinose zadovoljavanju individualnih i zajedničkih potreba građana, odnosno sprečavanju i suzbijanju socijalnih problema u lokalnoj zajednici koji, između ostalog, treba da budu usmereni na pojedince, porodice u riziku i marginalizovane grupe, njihovo osposobljavanje za produktivan život u zajednici, odgovorno roditeljstvo i predupređenje zavisnosti od socijalnih službi i sprečavanje nastanka socijalnih problema, kao što je nasilje u porodici.

Članom 64. Pravilnika je regulisan sadržaj nalaza i stručnog mišljenja koji treba da sadrži rezultate procene, planirane i preduzete usluge i mere, kao i istoriju zlostavljanja, zanemarivanja i nasilja u porodici za članove porodice.

Obrazac 2 Pravilnika kao faktor uticaja na kapacitete roditelja/osobe koja se stara o detetu prepoznaje partnersko nasilje i posebno potrebu razmatranja u odnosu na to ko sprovodi nasilje. Obrazac 3 Pravilnika takođe prepoznaje nasilje u porodici kao poseban problem članova porodice/domaćinstva.

Pokrajinski ombudsman u skladu sa članom 33. stav 1. tačka 2. Pokrajinske skupštinske odluke o Pokrajinskom ombudsmanu („Službeni list APV“ br. 23/02, 5/04, 16/05, 18/09-promena naziva) daje

Mišljenje

Centar za socijalni rad Bač u radu sa porodicom H.-D. nije ispunio u potpunosti svoju osnovnu delatnost, delatnost socijalne zaštite jer nije u dovoljnoj meri razmotrio preživljeno nasilje i njegov uticaj na psihičko stanje D. D.

Tokom dve godine postupanja, metod rada nije prilagođavan promenama koje su nastajale u porodici, novim informacijama i odnosima među članovima porodice, a zadržana je pasivnost uz pojačane predrasude prema ženi koja je preživela nasilje.

Primetan je negativan stav prema konferenciji slučaja kao metodu rada, nerazumevanje ozbiljnosti i važnosti odluka donetih tokom konferencije i odnos među institucijama.

Mišljenja smo da pojedini zaposleni/e u Centru ne razumeju u dovoljnoj meri situaciju nasilja u porodici, ne pružaju dovoljnu psihosocijalnu podršku žrtvi nasilja i ostalim članovima porodice.

Potrebno je da Centar za socijalni rad pri svakom saznanju o nasilju u porodici pokrene postupak za ostvarivanje prava eventualne žrtve nasilja u porodici i omogući joj puno korišćenje usluga socijalne zaštite, bez diskriminacije i uz puno uvažavanje prava i dostojanstva.

Potrebno je da Centar za socijalni rad saraduje sa svim ostalim institucijama koje imaju nadležnost da postupaju u situacijama nasilja u porodici.

Centar za socijalni rad Bač će razmotriti ovo mišljenje kako bi unapredio svoj rad i obavestiti Pokrajinskog ombudsmana o merama koje će preduzeti.

S poštovanjem,

**ZAMENICA
POKRAJINSKOG OMBUDSMANA**

Danica Todorov